

Oppilaitoksen turvallisuuskirjoitus

Laava, Tuukka

2014 Leppävaara

Laurea-ammattikorkeakoulu
Leppävaara

Oppilaitoksen turvallisuuskirjoitus

Tuukka Laava
Turvallisuusalan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2014

Tuukka Laava

Oppilaitoksen turvallisuuskirjoitus

Vuosi	2014	Sivumäärä	22
-------	------	-----------	----

Jokelan ja Kauhajoen surmatöiden myötävaikutuksesta kansallisen kiinnostuksen kohteeksi noussut kouluyhteisön hyvinvointi, on johtanut useiden ohjelmien ja kehittämishankkeiden käynnistymiseen valtionhallinnon tasolla. Viranomaisten havahtumisesta oppimisympäristöä ja kouluyhteisöä koskettaviin uhkakuihin ja riskitekijöihin kuvaa vuoden 2010 alkukevällä käynnissä olleet 115 erilaista asiaan liittyvää toimenpidettä. Toimenpiteiden tavoitteena on ollut löytää niitä keinoja, joilla vastaavanlaisten tapausten toteutuminen vältetään ja yleistä turvallisuutta parannetaan sekä viranomaisten toimintakykyä kehitetään.

Kasvatuksen ja koulutuksen kentän toimijoiden tehtävää terveyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi on katsottu voitavan tukea ohjeistamalla opetuksen järjestäjiä oppilaitosten kokonaisturvallisuuden suunnittelussa, eri suunnitelmien yhteensovittamisessa ja suunnitelmien käyttöönottoamisessa. Suunnitelmien yhteensovittamisen on esitetty tapahtuvan koulun turvallisuuskansioilla. Koulun turvallisuuskansio kokoaa kaikki oppilaitoksen turvallisuusasiakirjat ja turvallisuuteen liittyvät suunnitelmat yhteen säännöllisesti päivitettävään asiakirjaan.

Yhteistyössä opetuksen järjestäjän, sosiaali- ja terveystoimen, poliisin ja pelastustoimen kesken valmisteltavan koulun turvallisuuskansion tehtävänä on toimia perehdytyksen ja koulutuksen välineenä paikallisen turvallisuustyön kehittämisessä ja toteuttamisessa. Koulun turvallisuuskansion soveltuvuutta annettuun tehtävään on arvioitu opinnäytetyön tutkimustehtävässä. Opinnäytetyön tutkimustehtävänä on ollut selvittää laadullisen tutkimuksen keinoin, kuinka koulun turvallisuuskansion käyttöarvoa oppilaitosten päivittäistoiminnassa voitaisiin parantaa ja oppilaitosten turvallisuuskirjoituksen rakennetta jäsentää.

Ratkaisuna ongelmaan tarjotaan esitystä turvallisuuskirjoituksen rakennemallista. Mallista, joka perustuu kansainvälisissä standardeissakin tunnettuun PDCA-menettelyyn. PDCA-menettely takaa turvallisuuskirjoituksen rakennemallin yhteensopivuuden vastaavaan menettelyyn perustuvien taikka prosessimaista toimintamallia käyttävien johtamisjärjestelmien kanssa.

Tuukka Laava

School safety documentation

Year	2014	Pages	22
------	------	-------	----

As a consequence of the Jokela and Kauhajoki school shootings, the well-being of school communities has become a national interest which has led to a launch of several programs and projects at the state level. The extent of measures undertaken by the authorities to encounter the threats and risks in school environment is illustrated by the 115 various procedures that were being carried out in the early spring of 2010. The objective of these measures has been to find ways to avoid similar incidents and improve the general safety and the performance of authorities.

In order to support the promotion of health, safety and well-being by the professionals of education, these professionals should be included and instructed in the planning of general safety and coordination and application of various plans. A school safety file should be included in the coordination process. The school safety file consists of all of the institution's documents and plans related to safety and is updated on a regular basis.

The main objective of the school safety file, which is composed by school and social and health care authorities, police and emergency service, is to act as a medium of familiarization and training in the development and realization of local safety work. The suitability of the school safety file has been evaluated in the research assignment of this thesis. The research assignment of the thesis has been to inquire, using qualitative methods, how the value of the school safety file in everyday procedures of institutions could be further developed and the structure of safety documentation of institutions organized.

A possible solution to the problem is a proposal of a structure model of safety documentation. The model is based on an international standard known as the PDCA method. The PDCA method guarantees the compatibility of the safety documentation model with management systems based on similar or process-based methods.

Keywords: School, school community, safety

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Työn lähtökohdat	7
2.1	Tutkimustehtävä	7
2.2	Tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmä.....	8
2.3	Tutkimuksen rajaus	9
2.4	Määritelmiä.....	10
3	Työn viitekehys	11
3.1	Säädösperusta.....	11
3.2	Koulun turvallisuuskansio	12
3.3	Oppilaitoksen turvallisuuskulttuuri	13
4	Työntuotos	14
4.1	Turvallisuudokumentaatiorakennemalli	14
4.2	Rakennemallin osatekijät	15
5	Yhteenveto	16
5.1	Työn arviointi	16
5.2	Jatkokehittämistarpeet	17
	Lähteet	19
	Kuviot	21
	Taulukot	22

1 Johdanto

”Koulutuksesta on vuosisadassa muodostunut modernin yhteiskunnan keskeinen tukipilari ja ihmisten elämää läpäisevä arkitoiminnallinen itsestäänselvyys” (Antikainen, Rinne & Koski 2006, 59), jonka tärkeimmiksi tehtäviksi on Robert K. Mertonin funktioanalyysissä nimetty:

1. kvalifiointi eli tietojen, taitojen ja osaamisen tuottaminen;
2. valikointi eli yhteiskunnallisten asemien hierarkiaan sijoittaminen;
3. integrointi eli yhteiskunnan kiinteyden ylläpitäminen; sekä
4. varastointi, lähinnä työvoimareservin säilyttäminen. (Antikainen ym. 2006, 139.)

Edellä lueteltujen funktioiden ohella koulutuksen olennaisena tehtävänä on tunnistettu terveyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen, jotka luovat lapselle, nuorelle ja aikuiselle riittävät oppimisen edellytykset kasvaa ja kehittyä (Opetushallitus 2010a, 7; Sisäasiainministeriö 2010, 14). Tämä tehtävä on viime vuosina saanut uuden, korostuneen merkityksen: kasvatuksen ja koulutuksen kenttää kohdanneiden kouluväkivallan tekojen myötä, jotka ovat traagisella tavalla muistuttaneet oppilaitosten haavoittuvuudesta (ks. Oikeusministeriö 2009 & 2010).

Kasvatuksen ja koulutuksen kentällä terveyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin odotetaan näyttäytyvän paitsi kouluyhteisön sosiaalisissa rakenteissa niin ennen kaikkea sosiaalisissa arvoissa. Sosiaalisilla arvoilla tarkoitetaan Erik Allardtin (1983, 51) mukaan ympäristöstä opittuja, yleisiä, pysyviä, tavoitteita koskevia valintatapumuksia, jotka ohjaavat kouluyhteisön jäsenten käyttäytymistä ja toimintaa vaikuttamalla käytettävissä olevien toiminnan keinojen ja päämäärien valintaan. Kouluyhteisö viestii toivottavista arvoistaan yhteisesti jaetuilla kulttuurivälineillä eli artefakteilla, kuten eri suunnitelmilla (Schein 2004, 25-27; kts. Sisäasiainministeriö 2010, 22-23).

Vaatimuksia paikallisten turvallisuuskäytäntöjen ja -periaatteiden suunnitteluun asetetaan useissa kasvatusta ja koulutusta koskevissa laeissa, asetuksissa ja määräyksissä (Sisäasiainministeriö 2010, 14). Säädösten ohella opetuksen järjestäjien toimintaa kohti turvallisempaa oppilaitosta ohjataan ja yhteen sovitetaan viranomaisten aiheesta antamalla suosituksilla. Suositukset sisältävät ohjeita ja esimerkkejä hyväksi havaituista ja todetuista toimintatavoista toteuttaa ja kehittää paikallista turvallisuustyötä yhteistyössä kouluyhteisön jäsenten, oppilaiden huoltajien sekä paikallisten viranomaisten ja muiden oppilaitoksen sisällöllistä työtä tekevien tahojen kesken.

Opinnäytetyöni tavoitteena on kuvata ja ymmärtää oppimisympäristön turvallisuuteen liittyvää säädösperstuaa ja oikeussääntöjen käytäntöön soveltamisen haasteita sekä tunnistaa rat-

kaisut, joilla koulun turvallisuuskansion käyttöarvoa oppilaitosten päivittäistoiminnassa voitaisiin parantaa ja oppilaitosten turvallisuuskansion rakennetta jäsentää. Tutkimuksen tavoitetta tarkastellaan sekä aikaisempien tutkimusten kirjallisuuskatsauksella että konstruktiiivisena tutkimuksena toteutettavalla empiirisellä osuudella. Konstruktiiivisen tutkimuksen tutkimuskohteena on perusasteen ja toisen asteen koulutus.

2 Työn lähtökohdat

Opinnäytetyön lähtökohtana on ollut laatia selvitys koetusta käytännön ongelmasta. Koettua käytännön ongelmaa on lähdetty ratkaisemaan tutkimustehtävän asettamisella ja osaongelmien määrittelyllä. Tutkimustehtävän asettamista on seurannut työhön soveltuvan tutkimusmenetelmän valinta ja tutkimusaineiston hankinta. Tutkimusaineiston hankintaa on ohjannut näkemys ongelman ratkaisevasta tutkimuksen tuotoksesta eli konstruktiiivisesta (Ojasalo ym. 2009, 38).

2.1 Tutkimustehtävä

Opinnäytetyön tutkimustehtävänä eli tutkimusongelmana oli selvittää, kuinka koulun turvallisuuskansion käyttöarvoa oppilaitosten päivittäistoiminnassa voitaisiin parantaa ja oppilaitosten turvallisuuskansion rakennetta jäsentää. Päätös tutkimusongelman valinnasta tehtiin Jokelan koulusurmien tutkintalautakunnan raportin johtopäätösten ja suositusten perusteella. Johtopäätöksissä lausuttiin, että *”oppilaitoksen’ käyttämiä turvallisuuteen liittyviä suunnitelmia tulisi selkiyttää ja yhteensovittaa - -”* (Oikeusministeriö 2009, 104 & 123).

Tutkimustehtävän valintaan myötävaikutti jo aiemmin perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmissa koulun toimintakulttuurille asetettu tavoite. Koulun toimintakulttuurin *”tavoitteena on, että kaikki ’oppilaitoksen’ käytännöt rakennetaan johdonmukaisesti tukemaan kasvatus- ja opetustyölle asetettujen tavoitteiden saavuttamista”* (Opetushallitus 2003, 14; Opetushallitus 2004, 19). Tavoitteen toistuminen vielä vuosikymmenen jälkeen tutkintalautakunnan raportissa osoitti opinnäytetyön aihevallinnan edelleen olevan ajankohtainen.

Ongelmaperusteisen tutkimustehtävän tarkentamiseksi, tutkimusongelmalle eli niin sanotulle pääongelmalle johdettiin osaongelmat. Osaongelmiin liittyvässä kysymysten asettelussa noudatettiin laadulliselle tutkimusotteelle ominaista mitä-miten-miksi-mallia. Asetetut kysymykset muotoiltiin seuraavasti:

- mitä turvallisuuteen liittyviä suunnitelmia oppilaitoksissa laaditaan?
- miten turvallisuuteen liittyvistä suunnitelmista dokumentoidaan?
- miksi turvallisuuteen liittyviä suunnitelmia on tarpeen laatia?

Osaongelmien kysymysten muotoilussa lähdettiin liikkeelle tarpeesta kartoittaa oppilaitoksen kokonaisturvallisuuden suunnitteluun kohdistuvia Suomen kansalliseen lainsäädäntöön perustuvia vaatimuksia. Keinoja edellä tunnistettujen vaatimusten soveltamisesta käytäntöön selvitettiin viranomaisten aiheesta tuottamista julkaisuista. Julkaisuiden tuottaman keinovalikoiman merkitystä oppimisympäristön turvallisuudelle ja terveydelle sekä kouluyhteisön hyvinvoinnille arvioitiin turvallisuuskulttuurin käsitteen kautta.

2.2 Tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmä

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä eli -metodina käytettiin konstruktivistista tutkimusta. Konstruktivinen tutkimus on eräs tapaustutkimuksen lajeista, jolla pyritään ratkaisemaan lähtökohdiltaan johtamiseen liittyviä käytännön ongelmia tuottamalla niiden ratkaisuksi jonkinlainen konkreettinen tuotos, konstruktio (Lukka 2006, 111; Ojasalo ym. 2009, 38). Konstruktio on tietoa, joka muotoutuu ja rakentuu opinnäytetyön toteutustapaan kuuluneen selvityksen aikana (Salovaara 1997).

Opinnäytetyössä selvitys on edennyt käytännössä relevantin ongelman etsimisestä tutkimusaineiston hankintaan ja ongelman ratkaisevaan konstruktioon. Tutkimusaineiston hankinnassa työn tiedonkeruumenetelmänä hyödynnettiin kirjallisuuskatsausta, tarkemmin eriteltynä kuvailevaa kirjallisuuskatsausta. *”Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yksi - - kirjallisuuskatsauksen perustyypeistä”* systemaattisen katsauksen ja meta-analyysin ohella (Salminen 2011, 6).

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on ollut oppilaitoksen kokonaisturvallisuuden suunnittelun laaja-alainen kuvaaminen ilman aineiston hankintaa rajaavia tiukkoja ja tarkkoja sääntöjä. Kerätyn aineiston yhteensopivuudesta tutkittavaan ilmiöön on pyritty varmistumaan käytettyjen lähteiden luotettavuudella. Työn lähteinä on pääasiassa käytetty valtionhallinnon viranomaisten aiheesta viime vuosikymmenellä tuottamia yleisesti saatavilla olevia verkko- ja paperijulkaisuja, joiden taustalla on laaja empiirinen ja teoreettinen tutkimustyö.

Kerättyä tutkimusaineistoa kuvattiin narratiivisesta näkökulmasta. Narratiivinen näkökulma on toinen kuvailevan kirjallisuuskatsauksen orientaatioista integroivan katsauksen ohella. (Salminen 2011, 6.) Siinä korostuu epäyhtenäisen tiedon järjestäminen jatkuvaksi tapahtumasarjaksi, jolla on alku, keskikohta ja loppu (Freeman 1984, 7-10).

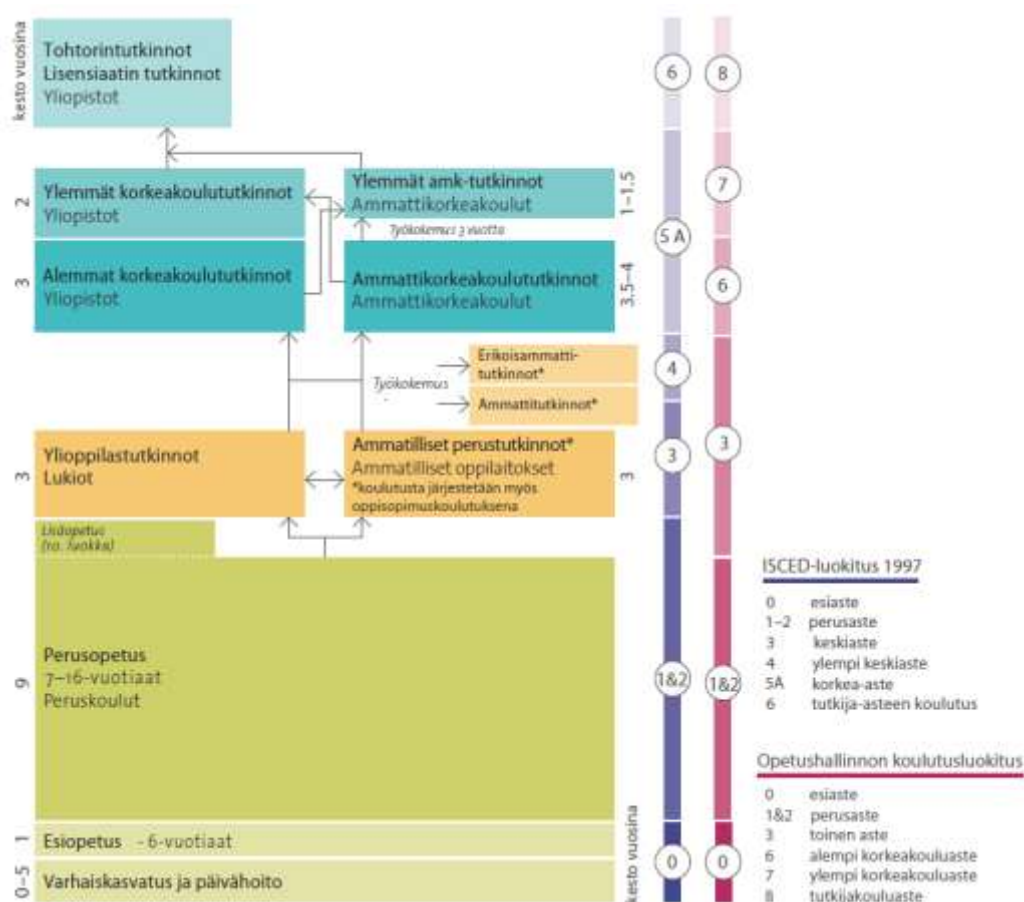
Opinnäytetyön tutkimusaineistossa tapahtumasarjan alun muodosti Jokelan koulusurmien tutkintalautakunnan raportti tavoiteltavista toimenpiteistä yhteen sovittaa oppilaitoksen turvallisuuteen liittyviä suunnitelmia. Tavoiteltaviin toimenpiteisiin vastattiin sisäasiainministeriön asettaman oppilaitosten turvallisuustyöryhmän suosituksessa koulun turvallisuuskansioista,

joka kokosi oppilaitoksen turvallisuuteen liittyvät suunnitelmat yhteen. Suositus konkretisoitui opetushallituksen perustaman työryhmän verkkojulkaisussa ”*Opetustoimen turvallisuusopas*”, joka antoi käytännön ohjeita oppilaitosten kokonaisturvallisuuden suunnitteluun.

Luonteeltaan opinnäytetyön narratiivinen näkökulma on kommentoiva. Kommentoivaksi toteuttamistavan tunnistaa työn tavoitteesta herättää keskustelua. Keskustelua toivotaan edelleen käytävän oppilaitoksen tehtävien ja toiminnan tuloksena kertyvistä turvallisuusasiakirjoista, niiden taustalla olevista säädöksistä ja tavoista soveltaa annettuja säädöksiä käytännössä.

2.3 Tutkimuksen rajaus

Opinnäytetyössä tutkimustehtävän kohdejoukko rajattiin perusasteen ja toisen asteen koulutukseen. Työn rajauksen myötä selvityksen ulkopuolelle jätettiin perusastetta edeltävä esiaste sekä toisen asteen koulutusta seuraavat alempi ja ylempi korkeakouluaste ja tutkijakouluaste. Koulutusasteiden sijoittumista Suomen koulutusjärjestelmässä kuvataan oheisella kuviolla (Kuvio 1).

Kuvio 1: Suomen koulutusjärjestelmä (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014).

Kuviossa perusopetuksella tarkoitetaan esiopetusta seuraavaa yhdeksänvuotista yleissivistävää koulutusta, jota annetaan peruskoulun 1. -9. luokilla. Perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän suorittaminen antaa henkilölle edellytykset hakeutua toisen asteen koulutukseen. Toisen asteen koulutus sisältää lukiokoulutuksen ja ammatilliset perustutkinnot, jotka ovat väylä korkeakouluasteen opintoihin yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa.

Päätös korkeakouluasteen rajaamisesta kohdejoukon ulkopuolelle tehtiin käytettävän tutkimusaineiston perusteella. Tutkittavaa ilmiötä käsittelevä kirjallisuus on muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta painottunut perusasteen ja toisen asteen koulutukseen. Poikkeuksen edellä kuvattuun tekee muun muassa Laurea-ammattikorkeakoulun julkaisut *”Korkeakoulun turvallisuuskäsikirjasta”* ja *”Kansainvälinen selvitys korkeakoulujen turvallisuusjohtamisesta”*, jotka on toteutettu opetus- ja kulttuuriministeriön edes vaikutuksesta (Laurea 2010, 5; Laurea 2012, 3).

Korkeakouluasteen rajaamista tutkimuksen ulkopuolelle perusteltiin myös yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen perusopetuksesta poikkeavalla tehtävällä tukea työelämää ja aluekehitystä (YliopistoL 558/2009, 1:2§ ; AmmattikorkeakouluL 351/2003, 1:4§). Tehtävä elinkeinoelämän huomioon ottavasta tutkimus- ja kehitystyöstä asettaa aivan uudenlaisia haasteita oppilaitosten kokonaisturvallisuuden suunnittelulle. Suunnittelua ohjaavat vaatimukset ovat yhä enemmän riippuvaisia yhteistyöverkoston tarpeista kuin pelkästä säädösperstusta ja viranomaisten suosituksista.

2.4 Määritelmiä

Oppilaitoksella tarkoitetaan tilastokeskuksen (2014) määritelmän mukaisesti ”- - *sellaista hallinnollista yksikköä, jolla on rehtori tai muu johtaja, jonka palveluksessa ovat opettajat ja muu henkilökunta, jolla on tilinpito- tai muu asiakirjojen laatimisvelvollisuus, jonka opiskelijaksi opiskelijat rekisteröidään, jonka toimintaa laki tai asetus säätelee, joka noudattaa valtakunnallista opetussuunnitelmaa ja jota julkinen viranomainen rahoittaa tai valvoo.*”

Opetuksen järjestäjällä tarkoitetaan tilastokeskuksen (2014) määritelmän mukaisesti ”- - *tahoa, jonka tehtävänä on järjestää koulutusta. Koulutustehtävä määritellään laissa tai opetusministeriön tai vastaavan viranomaisen antamassa koulutuksen järjestämis- tai ylläpitämisluvassa. ’Opetuksen järjestäjät’ ovat yleensä kuntia, kuntayhtymiä, yksityisiä yhteisöjä ja säätiöitä.*”

Kouluyhteisöllä tarkoitetaan koko oppilaitoksen henkilökuntaa ja oppilaita.

Oppilaitoksen turvallisuuskirjoituksella tarkoitetaan oppilaitoksen turvallisuusasiakirjoista ja turvallisuuteen liittyvistä suunnitelmista muodostuvaa asiakirjakokonaisuutta.

3 Työn viitekehys

Opinnäytetyössä asetettua tutkimusongelmaa lähdettiin ratkaisemaan osaongelmien asettamisella. Vastauksia osaongelmien esittämiin kysymyksiin oppilaitosten turvallisuuteen liittyvien suunnitelmien laatimisesta, dokumentoinnista ja merkityksestä etsittiin kerätystä tutkimusaineistosta. Kerättyä tutkimusaineistoa kuvattiin järjestyksittäin narratiivisesta näkökulmasta, näkökulman ollessa luonteeltaan kommentoiva.

3.1 Säädosperusta

Perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen säätelyjärjestelmissä opetuksen järjestäjiä yhdistää yhteinen päämäärä terveellisestä ja turvallisesta oppimisympäristöstä sekä hyvinvoivasta kouluyhteisöstä (PerusopetusL 628/1998, 7:29§ ; LukioL 629/1998, 5:21§ ; Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/1998, 5:28§). Työtä tämän päämäärän saavuttamiseksi toteutetaan yhteistyössä kouluyhteisön jäsenten, oppilaiden huoltajien sekä paikallisten viranomaisten ja muiden oppilaitoksen sisällöllistä työtä tekevien tahojen kesken (ks. Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 338/2011, 2:12§). Toimijoiden välillä noudatettavista turvallisuuskäytännöistä ja -periaatteista sovitaan useissa eri lakeihin, asetuksiin ja määräyksiin perustuvissa suunnitelmissa.

”Oppilaitosten nykyisiä turvallisuuteen liittyviä suunnitelmia - - sekä suunnitelmien perusteena olevaa lainsäädäntöä” on selvitetty sisäasiainministeriön asettaman oppilaitosten turvallisuustyöryhmän loppuraportissa, *”Oppilaitosten turvallisuus”*. Työryhmä esittää raportissa keskeisimpien suunnitteluvaihtoehtojen tulevan pelastuslaista, työturvallisuuslaista ja koululainsäädännöstä. Esitetyistä säädöksistä tuleviksi suunnitelmiksi nimetään pelastussuunnitelma, työsuojelun toimintaohjelma, kiusaamisen vastainen suunnitelma, järjestyssäännöt ja kriisisuunnitelma sekä oppilas- ja opiskelijahuollon suunnitelma. (Sisäasiainministeriö 2010, 14-19.)

Oppilaitosten turvallisuustyöryhmän loppuraportissa esitettyä luetteloa oppilaitosten nykyisistä turvallisuuteen liittyvistä suunnitelmista täydennetään opetushallituksen työryhmän verkkojulkaisussa *”Opetustoimen turvallisuusopas”*. *”Opetustoimen turvallisuusoppaassa”* turvallisuusasiakirjoihin luetaan muiden ohella mukaan kuuluvaksi työterveyshuoltolain mukainen päihdeohjelma sekä tasa-arvolain tarkoittama oppilaitoksen tasa-arvosuunnitelma. (Opetus-

hallitus 2012a.) Luettelon täydentämistä päihdeohjelmalla ja tasa-arvosuunnitelmalla perustellaan niissä sovittavilla käytännöillä ennalta ehkäistä ja hallita päihdehaittoja sekä estää sukupuoleen perustuvaa syrjintää.

Täysin kattavaksi opetustoimen turvallisuusoppaan täydentämää luetteloa turvallisuuteen liittyvistä suunnitelmista ei voida kuitenkaan luonnehtia. Luettelon vaillinaisuudesta viestii yhä muun muassa yhteistoimintalakiin (334/2007, 4:18-19§ ; 1233/2013, 3:12§ ; 449/2007, 4§) perustuvien suunnitelmien puuttuminen työhönoton, perehdytyksen, sisäisen tiedotustoiminnan sekä sähköpostin ja tietoverkon käytön periaatteista ja käytännöistä. Periaatteista ja käytännöistä, joissa sovitaan yhteisen työpaikan eli oppilaitoksen tavoista esimerkiksi viestiä turvallisuuteen liittyvistä suunnitelmista.

Kattavan selvityksen laatimiseksi tulisi kysymystä oppilaitosten nykyisistä turvallisuuteen liittyvistä suunnitelmista lähestyä opetuksen järjestäjiin sovellettavalla arkistolain (831/1994, 3:8§) vaatimuksella arkistonmuodostussuunnitelmasta. Arkistonmuodostussuunnitelma on keskeinen työväline kartoitettaessa opetuksen järjestäjän tehtävien ja toiminnan tuloksena kertyviä ja muodostuvia asiakirjoja sekä määriteltäessä niiden julkisuusarvoa. Arkistonmuodostussuunnitelma voi lisäksi sisältää kuvauksen asiakirjojen käyttötarkoituksesta tai tietosisällöstä, asiakirjatyypistä.

3.2 Koulun turvallisuuskansio

Keskustelu opetuksen järjestäjien keinoista terveellisen ja turvallisen oppimisympäristön sekä hyvinvoivan kouluyhteisön saavuttamiseksi on virinnyt Jokelan koulukeskuksessa 7.11.2007 ja Seinäjoen ammattikorkeakoulun Kauhajoen yksikössä 23.9.2008 tapahtuneista surmatöistä. Keinovalikoimaa vastaavanlaisten väkivaltaisuuksien välttämiseksi ja seurausten vähentämiseksi on selvitetty valtioneuvoston kumpaakin tapausta varten erikseen asettamien tutkintalautakuntien toimesta. Tutkintalautakunnat ovat tapahtumien analyysin perusteella antaneet suosituksia tavoiteltavista toimenpiteistä. (Oikeusministeriö 2009 ; Oikeusministeriö 2010)

Jokelan tutkintalautakunnan suositusta oppilaitosten kokonaisturvallisuuden suunnittelusta, eri suunnitelmien yhteensovittamisesta ja suunnitelmien käyttöönottamisesta on käsitelty sisäasiainministeriön toimenpiteelle asettamassa oppilaitosten turvallisuustyöryhmän loppuraportissa, *"Oppilaitosten turvallisuus"*. Työryhmä esittää raportissa oppilaitoksen turvallisuusasiakirjojen ja turvallisuuteen liittyvien eri suunnitelmien kokoamista koulun turvallisuuskansioon. Koulun turvallisuuskansio on kouluyhteisön jäsenille tarkoitettu väline oppilaitoksen turvallisuustyön jäsentämiseen ja kehittämiseen. (Sisäasiainministeriö 2010, 22-23; vrt. Opetushallitus 2010b, 51-53.)

Koulun turvallisuuskansion tapaa yhteen sovittaa oppilaitoksen turvallisuuteen liittyviä suunnitelmia on esimerkinomaisesti kuvattu oppilaitosten turvallisuustyöryhmän raportissa (Sisäasiainministeriö 2010, 23 ; vrt. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2014; vrt. Oulu-Koillismaan pelastuslaitos 2013, 38-39). Raportissa annettua sisältörakennetta on ollut tarkoitus havainnollistaa käytännön esimerkein ja mallein opetusministeriölle annetussa toimenpideehdotuksessa ”Opetustoimen turvallisuusoppaasta”. ”Opetustoimen turvallisuusoppaan” koetaan kohderyhmän keskuudessa kuitenkin jäävän koulun turvallisuuskansiota koskevalta käsitelyltään yleiselle tasolle (Pirkanmaan pelastuslaitos 2014, 9).

Kokemus opetustoimen turvallisuusoppaan jäämisestä yleiselle tasolle on ymmärrettävää ottaen huomioon, ettei verkkojulkaisu vielä ainakaan toistaiseksi tarjoa käytännön esimerkkejä turvallisuuteen liittyvistä suunnitelmista. Esimerkkisuunnitelmien puuttuessa ovat opetuksen järjestäjät joutuneet itsenäisesti vastaamaan asiakirjojen sisällön suunnittelusta ja yhteensovittamisesta. Itsenäisestä työskentelystä johtuen on koulun turvallisuuskansio avoin ympäristöstä nouseville muutoksille ja ajatuksille.

Koulun turvallisuuskansion avoimuus muutoksille ja ajatuksille on sekä haaste että mahdollisuus. Haasteeksi muodostuu oikeussääntöjen soveltuvuuden ja sisältöjen arvioiminen suunnitelmia yhteen sovitettaessa kun tulkintaa yleisesti hyväksytyistä menettelytavoista ei ole saatavilla. Samalla kouluyhteisön jäsenille tarjoutuu vaikuttamisen mahdollisuus muovata koulun turvallisuuskansiota haluamaansa suuntaan, joka tukee turvallisuus käytänteisiin ja -periaatteisiin sitoutumista.

3.3 Oppilaitoksen turvallisuuskulttuuri

Opetuksen järjestäjien päämäärää terveellisestä ja turvallisesta oppimisympäristöstä sekä hyvinvoivasta kouluyhteisöstä tuetaan vaikuttamalla oppilaitoksen turvallisuuskulttuuriin. Turvallisuuskulttuuriin vaikuttaminen on vaikuttamista kouluyhteisön jäsenten arvoihin, tietotaitoon ja käytännön todellisuuteen (Waitinen 2014). Vaikuttaminen toteutuu oppilaitoksen sosiaalisissa prosesseissa kouluyhteisön jäsenten keskinäisessä kanssakäymisessä ja vuorovaikutuksessa.

Kouluyhteisön jäsenten sosiaalisen toiminnan kautta syntyy kulttuurivälineitä eli artefakteja, kuten eri suunnitelmia. Lev Vygotskyn kulttuurihistoriallisen teorian mukaan artefaktit kuvaavat kouluyhteisön jäsenten suhdetta oppimisympäristöön (Helkama ym. 2010, 109-110). ”*Oppimisympäristöllä tarkoitetaan oppimiseen liittyvää fyysisen ympäristön, psyykkisten tekijöiden ja sosiaalisten suhteiden kokonaisuutta, jossa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat*” (Opetushallitus 2004, 18). Suhde oppimisympäristöön on sosiaalisten kontrollien säätelyä.

Oppilaitoksessa sosiaaliset kontrollit ilmenevät kouluyhteisön jäsenten yhteisesti jaetuissa arvoissa ja käyttäytymistä koskeissa normeissa. Nämä sosiaaliset arvot ja normit ovat osaltaan artefaktien välittämää tietoa siitä, miten kouluyhteisössä odotetaan ja edellytetään toimittavan. Ilman sosiaalisia kontroleja sosiaalisen kontrollin teoria olettaa kouluyhteisön jäsenten toimivan sosiaalisesti epäsoveliaasti uhkaamalla ja rikkomalla oppilaitoksen sisäistä järjestystä voidakseen tyydyttää omat tarpeensa (Kivivuori 2008, 16).

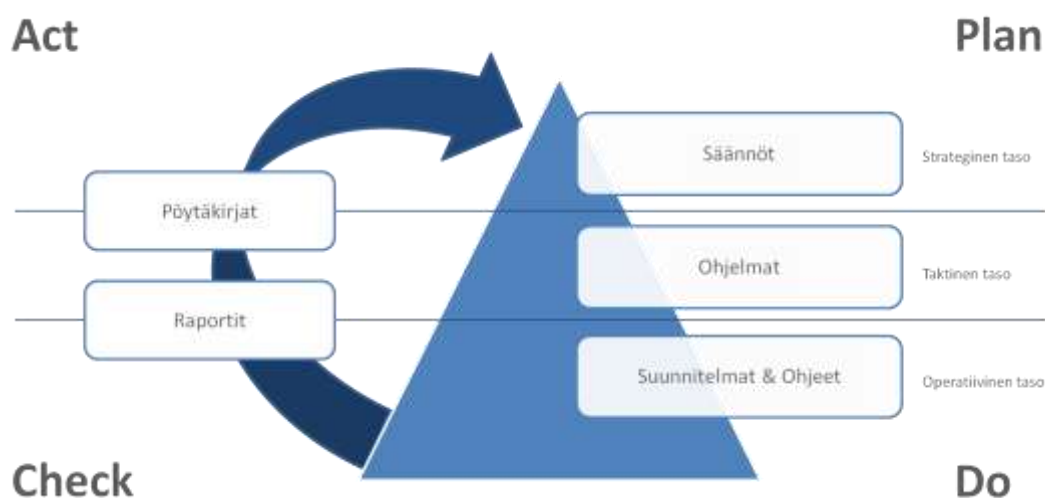
Kouluyhteisön jäsenten motiivia menetellä sosiaalisten kontrollien edellyttämällä tavalla voidaan selittää yksilön luontaisesta tarpeesta kuulua osaksi yhteisöä. Yhteisöön kuulumisen on yksi Maslow'n tarvehierarkian (1987, 20-21) perustarpeista.

4 Työntuotos

Opinnäytetyössä valittuun tutkimusmenetelmään kuului olennaisena osana tutkimusongelman ratkaisevan konstruktion kehittäminen. Kehitetty konstruktio innovoitiin selvityksen aikana kerätyn tutkimusaineiston pohjalta. Vertailukohtaa konstruktion kehittämiseksi haettiin valtioturvallisuuden tietoturvallisuuden johtoryhmän julkaisuista.

4.1 Turvallisuudokumentaatian rakennemalli

Opinnäytetyön tutkimustehtävässä esitettyyn käytännön ongelmaan ratkaisuksi tarjotaan selvityksen aikana kehitettyä opinnäytetyötuotosta turvallisuudokumentaatian rakennemallista. Turvallisuudokumentaatian rakennemalli on työväline oppilaitoksen kokonaisturvallisuuden suunnitteluun ja turvallisuudokumentaatian rakenteen jäsentämiseen. Laadittua mallia havainnollistetaan ohessa esitetyllä kuviolla (Kuvio 2).

Kuvio 2: Turvallisuudokumentaatian rakennemalli (vrt. Valtiovarainministeriö 2007, 27).

Turvallisuusdokumentaation rakennemalli perustuu kansainvälisissä standardeissakin tunnettuun PDCA-menettelyyn, joka takaa sen yhteensopivuuden vastaavaan menettelyyn perustuviin taikka prosessimaista toimintamallia käyttävien johtamisjärjestelmien kanssa. PDCA-menettely on Edward Demingin alun perin kehittämä lähestymistapa ongelmanratkaisuun ja muutostenhallintaan. Se rakentuu seuraavasta neljästä kehityssyklin vaiheesta:

1. Suunnittele eli ongelman tunnistaminen ja analysointi;
2. Toteuta eli ratkaisun kehittäminen ja testaaminen;
3. Arvioi eli tulosten arvioiminen ja analysointi; sekä
4. Kehitä eli päivitetyn ratkaisun implementointi. (Mind Tools 2014.)

Turvallisuusdokumentaation rakennemallissa nämä PDCA-menettelyn neljä kehityssyklin vaihetta näyttäytyvät mallin osatekijöiden sijoittelussa. Osatekijöiden sijoittelua ohjaavat lisäksi sarakkeet johtamisen tasoista. Johtamisen jakaminen strategiseen, taktiseen ja operatiiviseen tasoon perustuu yleisesti käytettyyn luokittelutapaan kuvata päätöksenteon ja toiminnanohjauksen kokonaisuutta.

4.2 Rakennemallin osatekijät

Opinnäytetyötuotos turvallisuusdokumentaation rakennemallista jakautuu viiteen osatekijään. Osatekijöihin jako perustuu asiakirjatyyppien käsitteelle luokitukseltaan, joka kokoaa käyttötarkoitukseltaan ja tietosisällöltään samantyyppiset asiakirjat yhteen. Asiakirjojen luokitteluperusteena on käytetty jäljempänä taulukossa esitettyjä asiakirjatyyppien vertauskuvallisia määritelmiä (Taulukko 1).

Asiakirjatyyppi	Määritelmä
Säännöt	Osoittavat matkanteon päämäärän kohti turvallisempaa oppilaitosta
Ohjelmat	Asettavat reitin varrelle välietappeja matkanteon taittamiseksi
Suunnitelmat & Ohjeet	Viitoittavat reitillä kuljettavaa matkaa kohti asetettua päämäärää
Raportit	Arvioivat tehdyn reittivalinnan onnistumista
Pöytäkirjat	Kokoavat matkakertomuksen ja viestivät suunnanmuutoksesta

Taulukko 1: Turvallisuusdokumentaation rakennemallin osatekijät.

Taulukossa säännöillä tarkoitetaan oppilaitoksen pysyväisasiakirjoja, joissa opetuksen järjestäjä määrittää paikallisen turvallisuustyön päämäärän ja organisoinnin. Säännöt sisältävät kouluyhteisön jäsenten toimintaa sitovia ehtoja, joita heidän edellytetään kaikessa toiminnassaan noudattavan. Sääntöjen rikkominen johtaa usein toiminnan sanktiointiin.

Ohjelmat ovat oppilaitoksen päämäärän toteutumista tukevia asiakirjoja, joissa opetuksen järjestäjä määrittää turvallisuustyön kausittaiset tavoitteet. Tavoitteet, joihin oppilaitoksen odotetaan vastattavan tietyllä ennalta määritetyllä ajanjaksolla. Ohjelmat ovat edellisen toimikauden työn tulosten värittämiä. Ohjelmissa sovitaan turvallisuustyön toteutusvastuista.

Suunnitelmat ja ohjeet kuvaavat oppilaitoksen toimintamalleja toteuttaa päivittäistä turvallisuustyötä. Suunnitelmat ja ohjeet ovat säännöistä poiketen pikemminkin kouluyhteisön jäsenten toimintaa ohjaavia kuin velvoittavia. Suunnitelmien ja ohjeiden noudattamatta jättäminen on perusteltua tilanteen niin edellyttäessä. Toiminnan sanktiointi vaatii selkeää ohjeistusten piittaamattomuutta.

Raportit kuvaavat päivittäisen turvallisuustyön toteutuksessa tehtyjä havaintoja turvallisuuspoikkeamista. Turvallisuuspoikkeamilla tarkoitetaan turvallisuustyön tavoitteiden saavuttamiseen vaikuttavia ei-toivottuja tapahtumia. Tapahtumia, joita sääntöjen ja ohjeistusten mukaisella toiminnalla pyritään välttämään.

Pöytäkirjat kuvaavat oppilaitoksen johdon suhtautumista raporteissa tehtyihin havaintoihin turvallisuustyön tavoitteiden toteutumisesta. Pöytäkirjoissa otetaan kantaa tulevan toimikauden turvallisuustyön tavoitteiden suunnitteluun. Pöytäkirjoissa päätetään päämäärien tarkistamisesta ja toiminnan organisointiin tehtävistä muutoksista.

5 Yhteenveto

Opinnäytetyö on tarjonnut mahdollisuuden perehtyä oppilaitosten säädösperustaan ja oikeussääntöjen soveltamisen haasteisiin. Työ on antanut kattavan selvityksen tutkittavasta ilmiöstä ja osoittanut sen monitahoisuuden. Työn selvityksen aikana on käynyt esille, että oppilaitoksissa on edelleen paljon työtä tehtävänä terveyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

5.1 Työn arviointi

Opinnäytetyötä arvioidaan sekä opinnäytetyöprosessin että opinnäytetyötuotoksen tavoitteiden kautta. Opinnäytetyöprosessin tavoitteet on kytketty opinnäytetyölle asetettuun oppimistehtävään kun taas opinnäytetyötuotoksen tavoitteet muodostuvat työelämän kehittämistarpeista. Kehittämistarpeista, jotka ovat vaikuttaneet tutkimusongelman valinnan taustalla.

Opinnäytetyöprosessin tavoitteena on ollut työssä käytettyjen tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmien hallinnan osaamisen osoittaminen. Tavoitteen toteutumista ovat varjostaneet työssä

käytettyyn tutkimusmenetelmään kohdistuneet puutteet. Puutteet ovat liittyneet konstruktiivisen tutkimuksen työnvaiheistukseen, joka olisi kokonaisuudessaan toteutettuna edellyttänyt vielä selvityksen tuotoksena toteutetun konstruktion implementointia kohdeympäristöön.

Konstruktion toimivuuden testauksen toteuttamatta jättäminen on ollut työn laatijan tietoinen valinta. Valintaa on perusteltu työhön käytettävillä ajallisilla resursseilla. Konstruktion testaus olisi kohdeympäristöön toteutettaessa edellyttänyt paitsi oppilaitoksen toimintaan perehtymistä ja sitoutumista myös kompromissien hyväksymistä ja uuden näkökulman oppimista.

Konstruktion implementoinnin puuttuessa työntuotoksen toimivuus on pyritty osoittamaan työntuotoksen yhteydessä esitetyllä vertailukohdalla. Työn vertailukohtana on käytetty valtiotietoturvan tietoturvasuunnitelman johtoryhmän (2007, 27) mallia johtamisjärjestelmän ja tietoturvasuunnitelman välisestä suhteesta. Opinnäytetyötuotos mukailee edellä kuvattua mallia.

Konstruktion tunnistettuna heikkoutena on osatekijöiden mallille asettamat rajoitteet. Osatekijät kuvaavat turvallisuuskansioita kokonaisuutta hyvin karkealla tasolla. Turvallisuuskansioita rakennemalli ei pyri mallin havainnollistettavuuden vuoksi kattamaan koko asiakirjatyypin kirjoja vaan ainoastaan muutaman toiminnan kannalta keskeisen. Luki- ja kirjoitustyöksi jää täydentää ja soveltaa mallia haluamallaan tavalla.

5.2 Jatkokehittämistarpeet

Työntoteutus sai alkunsa tavoitteesta kehittää koulun turvallisuuskansion käyttöarvoa oppilaitoksen päivittäistoiminnassa. Kehittämistavoitteen katsottiin parhaiten toteutuvan koulun turvallisuuskansion käyttötarkoituksen uudelleen määrittelyllä. Koulun turvallisuuskansio tulisi määrittelyn mukaan nähdä nykyisestä tehtävästään poiketen enemmän operatiivisen tason toiminnanohjeistuksena erilaisiin turvallisuustilanteisiin kuin varsinaisena turvallisuuskansioita jäsentelemisen välineenä.

Koulun turvallisuuskansion kuvaaminen turvallisuuskansioita jäsentelemisen välineenä on ongelmallinen. Se ei varsinaisesti vastaa tehtävänantoon suunnitelmien yhteensovittamisesta, vaan se vain osoittaa oppilaitoksen turvallisuuteen liittyvien suunnitelmien sijoituspaikan. Toimiakseen sille alun perin annettussa tehtävässä, koulun turvallisuuskansion tulisi ottaa selkeämmin kantaa asiakirjojen käyttötarkoitukseen ja tietosisältöön.

Asiakirjojen käyttötarkoituksen ja tietosisällön määrittämisen tulisi kulkea rinnan oppilaitoksen turvallisuustyöryhmän toimenpide-ehdotuksen kanssa lainsäädännön uudistamisesta (Sisäministeriö 2010, 27). Uudistamista tulisi edeltää nykyistä kattavampi selvitystyö oppilai-

toksen turvallisuusasiakirjoista ja turvallisuuteen liittyvistä suunnitelmista. Selvityksessä olisi aiemmasta poiketen otettava huomioon oppilaitoksissa jo olemassa olevat toimintakäytännöt.

Vallitsevien toimintakäytänteiden arvioimiseksi ja täydentämiseksi tulisi vaikutteita oppilaitosten kokonaisturvallisuuden suunnitteluun, suunnitelmien yhteensovittamiseen ja käyttöönottamiseen hakea myös kansallisesti vahvistetuista standardeista ja arviointikriteeristöistä. Standardit ja arviointikriteeristöt edesauttavat oppilaitosten yhteisen kielen ja yhteisten toimintatapojen kehittämisessä.

Lähteet

Allardt, E. 1988. Sosiologia 1. 4.painos. Juva: WSOY.

Ammattikorkeakoululaki 9.5.2003/351.

Freeman, M. 1984. History, Narrative, and Life-span Developmental Knowledge. Human Development 27, 1-19.

Kivivuori, J. 2008 Rikollisuuden syyt. Helsinki: Nemo.

Laki ammatillisesta koulutuksesta 21.8.1998/630.

Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnissa 13.4.2007/449.

Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa 1233/2013.

Laki yhteistoiminnasta yrityksissä 30.3.2007/334.

Laurea. 2010. Korkeakoulun turvallisuuskäsikirja - Vakavien henkilöriskien hallinta. Laurea-ammattikorkeakoulun julkaisusarja C 14. Viitattu 8.1.2013.
<http://markkinointi.laurea.fi/julkaisut/c/c14.pdf>

Laurea. 2012. Kansainvälinen selvitys korkeakoulujen turvallisuusjohtamisesta. Viitattu 7.5.2014.
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/extrat/Tilannekatsaus/liitteet/hta_fin_1212_017.pdf

Lukka, K. 2006. Konstruktiivinen tutkimusote: luonne, prosessi ja arviointi. Teoksessa K. Röllin, M.-J. Kakkuri-Knuuttila & E. Henttonen (toim.) Soveltava yhteiskuntatiede ja filosofia. Helsinki: Gaudeamus Kirja, 111-133.

Lukiolaki 21.8.1998/629.

Maslow, A. 1987 Motivation and personality. Third edition. New Your: R.R. Donnelley 6 Sons Company.

Mind Tools. 2014. Plan-Do-Check-Act (PDCA). Viitattu 1.5.2014.
http://www.mindtools.com/pages/article/newPPM_89.htm

Oikeusministeriö. 2009. Jokelan koulusurmat 7.11.2007 - Tutkintalautakunnan raportti. Oikeusministeriön julkaisuja 2009:2. Viitattu 7.1.2013.
<http://www.om.fi/Etusivu/Julkaisut/1232607489599>

Oikeusministeriö. 2010. Kauhajoen koulusurmat 23.9.2008 - Tutkintalautakunnan raportti. Selvityksiä ja ohjeita 11/2010. Viitattu 7.1.2013.
<http://www.om.fi/Etusivu/Julkaisut/Selvityksiajaohjeita/Selvitystenjaohjeidenarkisto/Selvituksetjaohjeita2010/1247668612061>

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOYpro.

Opetushallitus. 2003. Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003. Vammala: Vammalan Kirjapaino.

Opetushallitus. 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Vammala: Vammalan Kirjapaino.

Opetushallitus. 2010a. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen perusopetuksessa 2009. Perusraportti. Koulutuksen seurantaraportit 2010:1. Sastamala: Vammalan Kirjapaino.

Opetushallitus. 2010b. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutokset ja täydennykset 2010. Määräykset ja ohjeet 2011:20. Tampere: Tampereen Yliopistopaino.

Opetushallitus. 2012. Opetustoimen turvallisuusopas. Viitattu 8.1.2013.
http://www.oph.fi/opetustoimen_turvallisuusopas

Opetushallitus. 2012. Muuttuva oppilaitosjohtaminen. Tilannekatsaus-toukokuu 2012. Muistiot 2012:3. Viitattu 1.5.2014.
http://www.oph.fi/download/141265_Muuttuva_oppilaitosjohtaminen.PDF

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2014. Suomen koulutusjärjestelmä. Viitattu 1.5.2014.
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/koulutusjaerjestelmae/liitteet/koulutusjarjestelma.pdf>

Oulu-Koillismaan pelastuslaitos. 2013. STO III Toimeenpano pelastustoimessa. Toimenpide 12. Viitattu 1.5.2014. <http://www.spek.fi/loader.aspx?id=4413422f-0283-415d-b601-68a3b2d97ff7>

Perusopetuslaki 21.8.1998/628.

Pirkanmaan pelastuslaitos. 2014. Pelastusviranomaisen sytykkeet, kokemukset ja odotukset. Pirkanmaan perusopetuksen koulujen turvallisuuskansio. Viitattu 1.5.2014.
http://www.sppl.fi/files/2349/Karki_-_Pirkanmaan_perusopetuksen_koulujen_turvallisuuskansio.pdf

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisuja. Opetusjulkaisu 62. Julkisjohtaminen 4. Viitattu 29.1.2013. http://www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf

Schein, E. 2004. Organizational culture and leadership. 3rd edition. San Francisco: Jossey-Bass.

Sisäasiainministeriö. 2010. Oppilaitosten turvallisuus. Työryhmän raportti. Sisäasiainministeriön julkaisut 20/2009. Viitattu 7.1.2013.
<http://www.intermin.fi/julkaisu/402009?docID=24927>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2014. Piste tapaturmille! Viitattu 1.5.2014.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/pistetapaturmille-fi/lapset/koulu/ohjeet-ja-suunnitelmat-koulutapaturmien-ehkaisyyn

Tilastokeskus. 2014. Käsitteet ja määritelmät. Viitattu 1.5.2014.
<http://www.stat.fi/til/kjarj/kas.html>

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 6.4.2011/338.

Valtionvarainministeriö. 2007. Tietoturvallisuudella tuloksia. Yleisohje tietoturvallisuuden johtamiseen ja hallintaan. Vahti-julkaisu 3/2007. Helsinki: Edita Prima.

Waitinen, M. Turvallinen oppimisympäristö. Viitattu 1.5.2014.
<http://optuke2010.wordpress.com/julkaisu/>

Yliopistolaki 24.7.2009/558.

Kuviot

Kuvio 1: Suomen koulutusjärjestelmä (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014).	9
Kuvio 2: Turvallisuuskirjoitusten rakennemalli (vrt. Valtiovarainministeriö 2007, 27).	14

Taulukot

Taulukko 1: Turvallisuudokumentation rakennemallin osatekijät.	15
---	----